

ОСВІТА

УКРАЇНСЬКІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ В ЧЕХІЇ (КІНЕЦЬ 19 – ПОЧАТОК 20 СТ.СТ)

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

був заснований 17 січня 1921 року у Відні Український Вільний Університет був заснований 17 січня 1921 року у Відні, столиці Австрії, а восени того ж року його осідок був перенесений до Праги, столиці Чехословацької Республіки. Ініціаторами заснування приватного українського університету поза межами України були українські професори університетів австро-угорської і російської імперій, письменники, журналісти і студенти, які після Першої світової війни й Українських визвольних змагань опинились на еміграції. У Празі Університет одержав приміщення і фінансову підтримку від уряду Чехословацької Республіки очолюваного президентом Томашом Масариком. У тому часі у Празі проживала значна кількість українських професорів та високошкільної молоді, що сприяло розвитку Університету.

В Університеті було відкрито тільки два факультети - Філософський і Правничий. Професорська Колегія складалась із визначних учених, яких окупаційні режими позбавили їхніх катедр та права викладати у вищих навчальних закладах на українських землях. Серед них були такі визначні вчені, як: Д. Антонович, Л. Білецький, І. Горбачевський, С. Дністрянський, Д. Дорошенко, О. Колесса, С. Рудницький, В. Старосольський, С. Смаль-Стоцький, О. Яковлів. На перший семестр вписалось понад 700 слухачів. Протягом свого існування в Празі Університет розгорнув багатогранну педагогічну, науково-дослідну й видавничу діяльність, що була визнана в тодішній Чехословацькій Республіці й поза її межами.

У 1945 році, внаслідок воєнних подій, більшість професорів і студентів були змушені покинути Прагу й переселитися на захід, в Баварію. В Мюнхені починається восени 1945 року третій період (після віденського і празького) існування Українського Вільного Університету.

У Мюнхені Український Вільний Університет, внаслідок плідної науково-дослідної і педагогічної праці, отримав у 1950 році офіційне визнання Баварського уряду і право промоцій та габілітацій (розпорядження Баварського Державного Міністерства Освіти й Віросповідань від 16 вересня 1950, № XI 60710).

Досягнення УВУ були визнані при введенні нового Баварського високошкільного закону, коли окремою Новелою до нього від 28.6.1978 року підтверджено право промоцій і габілітацій УВУ, тобто право надавати титули магістра, доктора і габілітованого доктора. Міністерство освіти України визнало правочинність дипломів УВУ договором УВУ і тим же Міністерством від 12.11.1992 року.

Факультети та Інститути. В УВУ діють:

1. Філософський факультет;
2. Факультет Права і Суспільно-Економічних Наук;
3. Дослідний Інститут Німецько-Українських Відносин;
4. Педагогічний Інститут;
5. Постійний Університетський Семінар.

Дослідний Інститут Німецько-Українських Відносин. На основі рішення Сенату УВУ від 3 серпня 1993 р. Інститут Дослідів Національних Проблем (ІДНП, засн. 1978 р.) реорганізовано на Дослідний Інститут Німецько-Українських Відносин (ДІНУВ). ДІНУВ досліджує німецько-українські зв'язки в історичній перспективі з пріоритетом дослідів ХХ-го ст. та веде студії сучасних відносин за такими напрямками: політичні, наукові, культурні, релігійні тощо; поширює інформацію з результатів досліджень у ФРН та Україні, а також у інших країнах. Серед методів

діяльності Інституту є координація наукових конференцій, симпозіумів, дискусійних нарад, видавання щорічного наукового збірника, сприяння у пошуках партнерів для культурної й економічної співпраці. Інститут є складовою частиною УВУ і підпорядкований Сенатові УВУ.

Педагогічний Інститут. Педагогічний Інститут є складовою частиною УВУ і підпорядкований Сенатові УВУ. Інститут провадить окрему програму для підвищення кваліфікацій учителів українознавчих предметів, яка знайомить їх із найновішими методами навчання і поглиблює їхнє знання навчального предмету. Ця програма складається з двох самостійних сесій, які чергуються щодругий рік. Сесія "А" наголошує методологію навчання, а Сесія "Б" поглиблює знання навчального предмету. Програма кожної Сесії творить окрему цілість, і тому можна починати студії з будь-якої з них. Після закінчення обидвох Сесій, складення письмових і усних іспитів та відбуття практики навчання у німецькій школі, учасники отримують свідоцтво Інституту.

Постійний Університет Семінар. Сенат УВУ створив у зимовому семестрі 1993/94 н.р. нову програму доповідей, під назвою "Постійний Університетський Семінар". Семінарські заняття проходять кожної середи у вечірніх годинах; у них беруть участь запрошені українські та зарубіжні вчені, політичні й суспільно-громадські діячі та письменники й журналісти. Після кожного викладу відбувається дискусія. Семінарські сесії проходять українською, німецькою, англійською, або французькою мовами.

Співпраця. УВУ співпрацює, в основному, з такими науковими інституціями: Київський міжрегіональний інститут вдосконалення вчителів ім. Бориса Грінченка (Київ), Львівський Національний університет ім. Івана Франка (Львів), Прикарпатський університет ім. Василя Стефаника (Івано-Франківськ), Наукове Товариство ім. Шевченка (Львів), Університет ім. Людовика-Максиміліяна та Інститут слов'янської філології (Мюнхен, ФРН), Ля Саль Університет, Програма студій Центральної та Східної Європи (Філадельфія, США), Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці (Нью Йорк, США).

Умови вступу. Український Вільний Університет приймає на студії в основному тих осіб, які бажають засвоїти і поповнити знання з українознавчих предметів в ділянці гуманістичних та суспільно-економічних наук. Під сучасну пору на студії можуть поступати кандидати із завершеним навчанням у вищих навчальних закладах (абсолюторія або бакалаврат країн Заходу, чи із звичайним дипломом про завершення вищої освіти в Україні), з метою поглиблення знань відповідно до Правил студій і Статуту УВУ протягом не менше двох навчальних семестрів.

Українська господарська академія

(УГА) — українська висока технічна школа в Подєбрадах (Чехословаччина), заснована 1922 року Українським Громадським Комітетом у Празі на чолі з М. Шаповалом при фінансовій допомозі міністерства закордонних справ Чехословаччини.

Як й УВУ, УГА діставала щораз менші дотації від чес. влади, а в 1928 Міністерство Хліборобства заборонило приймати нових слухачів і наказало поступову ліквідацію УГА, яку закінчено в 1935.

Український високий педагогічний інститут ім. М. Драгоманова

Український високий педагогічний інститут відкрито 1923 року заходами Українського Громадського Комітету при фінансовій допомозі чехословацького уряду як дворічну школу учителів для нижчих шкіл і позашкільної освіти.

Ректори Леонід Білецький (до 1925 — директор), професор В.Сімович (1926-30), професор В.Гармашів (1930-33).

1933 року Український високий педагогічний інститут був ліквідований через брак дальшої фінансової підтримки чехословацького уряду.

Українська гімназія в Чехословаччині

постала 1925 в Празі з ініціативи Укр. Високого Пед. Інституту. 1926 затверджена владою як реальна гімназія за зразком чес. гімназій. 1927 перенесена до Ржевнів, 1937 до Модржан б. Праги. 1937 — 38 було 185 учнів (переважно з Закарпаття) і 33 педагоги. Гімназія мала інтернат. Дир.: Я. Ярема, А. Артимович, І. Кобизький, М. Хлюр, Г. Омельченко (від 1936), А. Штефан (з 1940). Проіснувала до 1945.

Українська Студія Пластичного Мистецтва

Українська Студія Пластичного Мистецтва, організована в Празі 1923 за типом високих мист. шкіл Укр. Товариством Пластичного Мистецтва на чолі з Д. Антоновичем, який став її дир. і проф. Курс навчання 4-річний, випускники отримували титул магістрів мистецтва. Найбільше ч. студентів було 67 (1925). Викладачами У. С. П. М. були: І. Мірчук (естетика), С. Літов, Ю. Русов (пластична анатомія), Ф. Слюсаренко (класична археологія), С. Тимошенко (до 1929, архітектура), В. Січинський (перспектива), К. Стахівський (скульптура), С. Мако й І. Кулець (рисунок, малярство), І. Мозалевський, Р. Лісовський (графіка). У.С.П.М. влаштувала щорічні виставки (до 1939 — 13). Не припинялася праця студії й за німецької окупації. Найвизначніші вихованці студії — К. Антонович, Ю. Вовк, П. Громницький, С. Зарицька, І. Іванець, В. Касіян, М. Кричевський, О. Лятуринська, Г. Мазепа, П. Омельченко, Я. Фартух, П. Холодний мол., В. Хмелюк, В. Цимбал і багато ін.